Alaattin AKTAŞ I ala.aktas@gmail.com

PROJEKSİYON

SANAYİ ve GSYH:

Kabul etmek gerekir ki 2009 yılı baz alınarak yeniden oluşturulan GSYH serisinde önemli bir yöntem değişikliğine gidildiği için bazı verilere bakarak tahmin yapmak epey zorlaştı. Önceki seride örneğin sanayi üretimi için anket yoluyla belirlenen artış (ya da azalış) dikkate alınırdı; dolayısıyla sanayi üretimi değişimi açıklandığında GSYH için temel oluşturacak bir veri elde edilmiş olurdu. Üstelik eski seride sanayi sektörü toplamda dörtte bir dolayında bir paya sahipti.

Yeni seri ile birlikte sanayi üretimine bakarak tahmin yapmak artık daha zorlaşmış oldu. Çünkü artık GSYH hesaplamasında sanayi üretiminin anketle belirlenen değişimi değil, idari kayıtlarla elde edilen değişimi esas alınıyor.

Yani TÜİK'in açıkladığı sanayi üretimi değişiminden yola çıkarak GSYH değişimini eskisi kadar kolay tahmin etmek pek mümkün değil. Üretim değişimi ile GSYH değişimi arasındaki bağ büyük ölçüde zayıfladı. Bu bağ zayıfladı, ama tümüyle de kopmadı.

Hatırlanacaktır, bu sayfalarda birkaç sayı önce yılın üçüncü çeyreğindeki GSYH artışının çift haneli beklenmesi gerektiğini dile getirmiş, hatta yaptığımız teknik hesaplamaların bizi yüzde 12'lik bir orana götürebileceğinin altını çizmiştik.

İşte TÜİK tarafından açıklanan eylül ayının sanayi üretimi gerçekleşmesinde geçen yıla göre sağlanan artış, üçüncü çeyreğe ilişkin çift hane tahminlerini daha da güçlendirdi.

Kabul, bir kez daha vurgulayalım; anketle belirlenen sanayi üretim artışı eskisi kadar güçlü bir işaret sayılmaz, ama anketle belirlenen sanayi üretim artışı üçüncü çeyrekte bir kez daha çift haneye çıkmışsa, idari kayıtlarda da herhalde çok düşük bir oran, hele hele negatif bir oran görülmeyecektir.

Sanayi üretimi, takvim etkisinden arındırılmış hesaplamayla geçen yılın eylül ayına göre yüzde 10.4 artış gösterdi.

Herhangi bir arındırma işlemine konu olmamış ham endekse göre ise geçen yılın eylül ayına kıyasla yüzde 13.4 üretim artışı gerçekleşti. Biz, GSYH hesaplamasında dikkate alınan ve "gerçek üretim değişimini gösteren" arındırılmamış endeksle hesaplanan oranı kullanıyoruz. Bu oran da eylül ayında geçen yıla göre yüzde 13.4'lük bir üretim artışına işaret ediyor.

Sanayi üretimi temmuz ayında geçen yılki çöküşün etkisiyle yüzde 25.6 gibi rekor bir artış göstermişti. Eylül ayında da yüzde 13.4 artış gerçekleşmesiyle birlikte yılın üçüncü çeyreğindeki sanayi üretimi artışı yüzde 13.7 düzeyinde oluştu.

Sanayi üretimi birinci ve ikinci çeyreklerde yüzde 1.7 ve yüzde 2.1 oranlarında artmıştı.

Arındırılmamış endekse göre sanayi üretimi değişimi (%)

	2017	2016
Ocak	4,2	3,6
Şubat	-1,7	8,7
Mart	2,5	4,7
Nisan	6,0	0,7
Mayıs	4,1	7,2
Haziran	-3,6	1,2
Temmuz	25,6	-8,4
Ağustos	3,9	2,8
Eylül	13,4	-4,1
Ekim		0,3
Kasım		4,7
Aralık		1,3
9 aylık	5,6	1,8
Yıllık		1,9
Yıllık (*)	4,7	3,2

(*) Eylül itibariyle.

Sanayi üretiminde rekor üstüne rekor kırılıyor (%)

	9 ay	Yıllık(*)
2007	7,5	6,6
2008	3,5	4,0
2009	-15,3	-14,5
2010	13,9	12,4
2011	11,0	10,8
2012	3,1	4,2
2013	2,8	2,3
2014	4,0	3,9
2015	1,7	1,9
2016	1,8	3,2
2017	5,6	4,7

(*) Eylül itibariyle.

ENFLASYON:

Basit bir soru... Fiyatlar neden artar? Temelde iki nedeni vardır, değil mi. Birincisi, eğer arz-talep dengesi kurulamıyor ve arz talep karşısında yetersiz kalıyorsa, yani talep ağır basıyorsa o mal ve hizmetin fiyatı yükselir. İkincisi, talep baskısı yoksa bile o mal ve hizmetin üretiminde girdi niteliği taşıyan maliyetler bir şekilde yükseliyorsa fiyat da artar.

Türkiye'de bir talep enflasyonundan söz etmek mümkün mü? Belli ürünlerde belki, ama bu baskının genele yayıldığı söylenemez. Ağır basan etken, maliyetlerden gelen baskıdır.

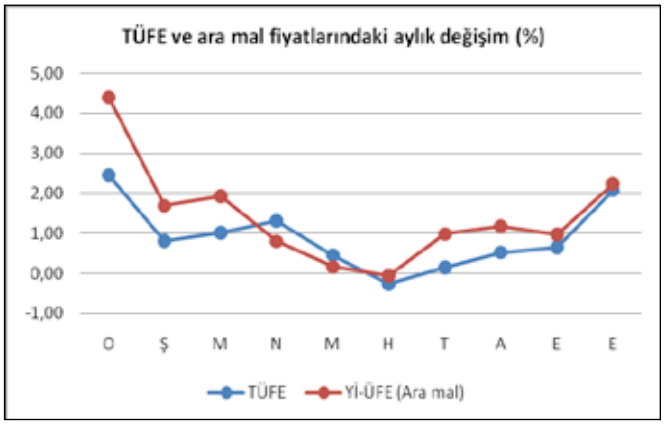
Peki hangi maliyetler? En başta geleni döviz kaynaklı maliyet artışıdır. Döviz biraz artmaya görsün, tüm ithal girdilerde fiyatlar yukarı gider. Tek başına döviz kurundaki artışa bağlı akaryakıt fiyatlarındaki değişimi düşünelim, bu bile yeter!

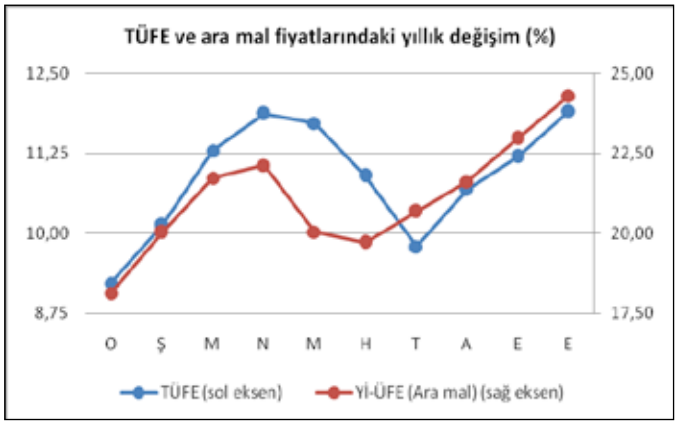
Bu maliyet baskısı ara mal üretimine yansır, o da belli ölçüde ve belli süre sonra tüketici fiyatlarına. Bu bağ son zamanlarda kendini çok belli etmeye başladı.

Yurtiçi üretici fiyatları kapsamında yer alan ara mal grubundaki fiyatlarda yaşanan artışın hemen aynı

TÜFE ile Yİ-ÜFE kapsamındaki ara malların fiyatları nasıl değişiyor? (%)

	Aylık değişim		Yıllık değişim	
	TÜFE	Yİ-ÜFE Ara mal	TÜFE	Yİ-ÜFE Ara mal
Ocak	2,46	4,40	9,22	18,13
Şubat	0,81	1,69	10,13	20,03
Mart	1,02	1,93	11,29	21,73
Nisan	1,31	0,80	11,87	22,12
Mayıs	0,45	0,16	11,72	20,04
Haziran	-0,27	-0,06	10,90	19,72
Temmuz	0,15	0,99	9,79	20,68
Ağustos	0,52	1,17	10,68	21,61
Eylül	0,65	0,96	11,20	22,96
Ekim	2,08	2,23	11,90	24,30

ay tüketici fiyatlarına yansıması pek beklenemez. Yansımanın ilgili ayda mı, yoksa bir süre gecikmeyle sonraki aylarda mı olduğunu kesin olarak belirleme şansımız da tabii ki yok ama bu etkileşimin ara malın özelliğine göre hem ilgili ayda, hem sonrasında olduğunu söyleyebiliriz.

Yansımanın aynı ay içinde gerçekleştiğinin güçlü emareleri de yok değil. Zaten bu paralelliği yazımız ekindeki grafikte daha kolay izleme olanağına sahibiz.

Yüzde 24.30'dan endişe etmeliyiz

Yİ-ÜFE kapsamındaki ara mal fiyatları ekim ayı itibariyle son bir yılda tam yüzde 24.30 oranında arttı. Neredeyse yüzde 25'lik bir artıştan söz ediyoruz.

Çok yüksek olan bu oranın gecikmeli de olsa tüketici fiyatlarını daha da yukarı iteceği ortada.

2018 yılı için orta vadeli programda yüzde 7'lik bir TÜFE artışı öngörülüyor. Merkez Bankası da tahminini bu düzeyde açıkladı. Zaten bu oran hükümet ve Merkez Bankası'nca ortaklaşa belirleniyor da denilebilir.

Yüzde 7 iyimser bir oran olarak görülmekteydi ve gerçekleşmenin yüzde 8.5-9.0 arasında olması daha ağır basan bir görüş olarak dile getiriliyordu.

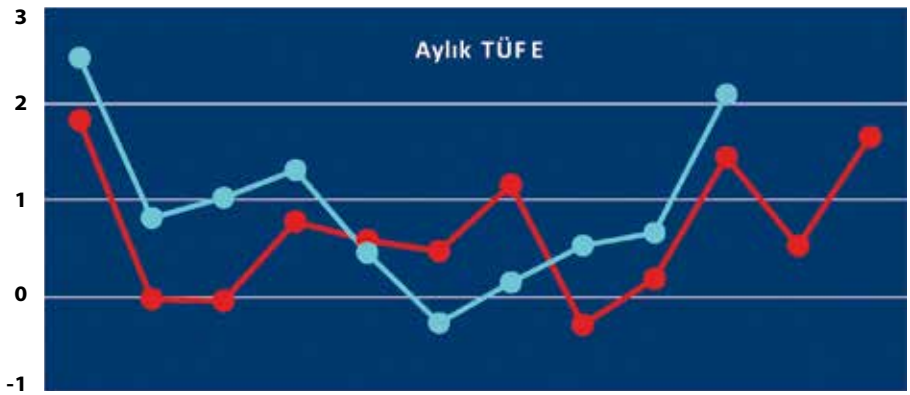
2018'deki TÜFE artışının yüzde 7 olan resmi hedefi zaten aşması bekleniyordu da, son gelişmeler piyasalardaki tahmin olan yüzde 8.5-9.0 aralığındaki gerçekleşmeyi de zora sokmuşa benziyor.

Merkez'in tahmini yüzde 9.8

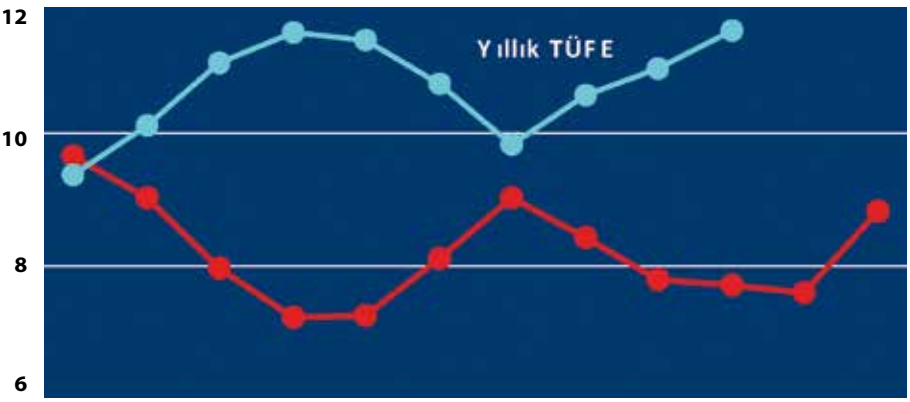
Bu arada Merkez Bankası yılın son enflasyon raporunda 2017 yıl sonu TÜFE beklentisini yüzde 9.8'e çıkardı. Hükümet, orta vadeli programda tahminini yüzde 9.5 olarak açıklamıştı. 2017'nin enflasyon hedefinin yüzde 6.5 olduğunu hatırlatalım.

Orta vadeli programdaki tahmin ilk on ay sonunda aşıldı bile. On aylık TÜFE artışı yüzde 9.52 oldu. Merkez Bankası'nın yüzde 9.8'lik tahmininin tutması da, son iki aydaki artışın yüzde 0.26'da kalmasına bağlı, ki bu da neredeyse olanaksız.

Biz 2017 sonundaki TÜFE'nin yüzde 10.50 ile yüzde 11 arasında gerçekleşmesini beklediğimizi belirtelim.

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kas.	Ara.
2016	1,82	-0,02	-0,04	0,78	0,58	0,47	1,16	-0,29	0,18	1,44	0,52	1,64
2017	2,46	0,81	1,02	1,31	0,45	-0,27	0,15	0,52	0,65	2,08		

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kas.	Ara.
2016	9,58	8,78	7,46	6,57	6,58	7,64	8,79	8,05	7,28	7,16	7,00	8,53
2017	9,22	10,13	11,29	11,87	11,72	10,90	9,79	10,68	11,20	11,90		

Bir bakışta üç yılın ekonomik göstergeleri

		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TÜFE (Aylık) (% değ.)	2015	1,10	0,71	1,19	1,63	0,56	-0,51	0,09	0,40	0,89	1,55	0,67	0,21
	2016	1,82	-0,02	-0,04	0,78	0,58	0,47	1,16	-0,29	0,18	1,44	0,52	1,64
	2017	2,46	0,81	1,02	1,31	0,45	-0,27	0,15	0,52	0,65	2,08		
Yİ-ÜFE (Aylık) (% değ.)	2015	0,33	1,20	1,05	1,43	1,11	0,25	-0,32	0,98	1,53	-0,20	-1,42	-0,33
	2016	0,55	-0,20	0,40	0,52	1,48	0,41	0,21	0,08	0,29	0,84	2,00	2,98
	2017	3,98	1,26	1,04	0,76	0,52	0,07	0,72	0,85	0,24	1,71		
İhracat (Aylık) (milyon $)	2015	12.302	12.232	12.520	13.349	11.080	11.950	11.129	11.022	11.582	13.240	11.682	11.751
	2016	9.546	12.366	12.758	11.950	12.099	12.864	9.850	11.831	10.902	12.796	12.787	12.781
	2017	11.251	12.093	14.475	12.864	13.587	13.133	12.621	13.261	11.848			
İthalat (Aylık) (milyon $)	2015	16.646	16.941	18.726	18.373	17.869	18.199	18.225	15.969	15.403	16.918	15.973	17.992
	2016	13.453	15.578	17.766	16.188	17.197	19.476	14.695	16.614	15.298	17.009	16.935	18.410
	2017	15.592	15.826	19.018	17.788	20.923	19.177	21.492	19.162	19.982			
Cari denge (milyon $)	2015	-2.453	-3.343	-4.776	-3.873	-4.242	-3.212	-3.133	284	206	-321	-2.203	-5.052
	2016	-2.198	-1.962	-3.723	-3.079	-3.119	-4.966	-2.434	-1.408	-1.593	-1.606	-2.223	-4.329
	2017	-2.547	-2.436	-3.026	-3.731	-5.333	-3.798	-4.736	-975	-4.527			
İç borç stoku (milyar ₺)	2015	416,9	421,2	423,2	428,5	429,4	430,2	434,4	435,0	438,2	438,2	439,5	440,1
	2016	443,1	444,1	448,2	449,4	452,3	453,3	455,3	458,4	463,1	465,0	468,2	468,6
	2017	473,5	478,6	483,3	486,9	490,2	495,3	504,6	513,3	523,5			
Sabit faizli iç borçlanmanın ortalama maliyeti (%)	2015	7,83	8,06	8,20	9,70	9,64	9,85	9,63	10,47	11,33	10,84	10,26	10,93
	2016	11,14	10,95	10,13	9,56	9,63	9,32	9,11	9,73	9,25	9,66	10,66	11,42
	2017	11,33	11,10	11,42	10,92	11,23	10,79	11,00	11,03	11,10	11,96		
Bütçe geliri (Aylık) (milyon ₺)	2015	40.109	40.153	32.918	42.971	41.752	39.561	40.103	42.784	33.837	43.797	43.807	40.987
	2016	46.720	44.724	40.269	49.706	49.515	44.067	42.543	50.865	36.076	43.365	60.732	45.849
	2017	58.778	46.898	39.059	53.042	57.486	43.937	52.466	56.987	47.955	52.834		
Bütçe gideri (Aylık) (milyon ₺)	2015	36.342	42.511	39.761	41.597	40.113	36.338	45.506	37.546	47.937	36.562	43.009	59.083
	2016	42.521	42.308	46.838	44.348	45.853	51.983	42.414	47.273	52.982	43.469	50.712	72.987
	2017	47.347	53.739	58.571	56.000	51.100	57.678	51.540	57.861	54.384	56.182		
Reel kur end. (TÜFE'ye göre) (2003=100)	2015	107,67	104,62	102,95	101,31	99,83	97,60	98,98	94,56	90,51	93,69	98,61	97,49
	2016	98,59	99,74	100,67	101,52	98,93	100,18	100,93	99,65	99,77	98,30	95,10	92,02
	2017	87,55	88,72	89,29	90,12	91,43	91,49	89,42	89,63	90,33	87,96		
Aylık Ort. $ (₺)	2015	2,3283	2,4552	2,5838	2,6481	2,6461	2,7019	2,6946	2,8456	3,0027	2,9296	2,8713	2,9172
	2016	3,0070	2,9407	2,8917	2,8347	2,9266	2,9170	2,9576	2,9629	2,9601	3,0679	3,2675	3,4889
	2017	3,7349	3,6724	3,6659	3,6538	3,5639	3,5190	3,5599	3,5125	3,4680	3,6623		
Aylık Ort.Euro (₺)	2015	2,7162	2,7899	2,8047	2,8534	2,9551	3,0289	2,9710	3,1672	3,3749	3,2986	3,0894	3,1697
	2016	3,2669	3,2628	3,2063	3,2134	3,3147	3,2774	3,2710	3,3207	3,3165	3,3866	3,5344	3,6813
	2017	3,9655	3,9110	3,9158	3,9101	3,9324	3,9487	4,0914	4,1436	4,1377	4,3083		
Mevduat (Milyar ₺)	2015	607,8	621,4	622,4	628,6	615,3	627,3	646,6	628,7	625,0	633,1	649,3	665,1
	2016	670,3	681,1	678,2	679,3	710,9	715,3	733,3	744,7	759,1	773,5	779,2	786,7
	2017	793,5	766,3	783,1	787,3	816,6	819,2	836,3	834,8	852,7	892,2		
DTH (Milyar $)	2015	128,9	131,5	133,6	133,4	144,0	148,9	144,3	146,3	146,1	149,8	147,1	145,6
	2016	140,1	144,8	151,4	154,0	146,8	149,5	138,6	142,4	137,9	135,8	135,9	137,4
	2017	134,9	140,7	144,3	151,2	152,6	153,9	151,3	155,6	154,6	149,7		
Kredi (Milyar ₺)	2015	1.081,2	1.108,6	1.132,3	1.157,3	1.174,6	1.196,4	1.230,7	1.247,7	1.262,8	1.260,5	1.259,5	1.267,3
	2016	1.282,4	1.294,1	1.286,9	1.298,2	1.327,9	1.331,9	1.354,8	1.360,5	1.378,1	1.392,7	1.442,1	1.458,3
	2017	1.525,1	1.497,4	1.550,3	1.576,6	1.606,4	1.622,6	1.633,4	1.644,7	1.669,9	1.709,8		
Tük.kredileri (Milyar ₺)	2015	270,7	273,4	277,9	279,8	282,3	284,8	286,8	288,8	288,8	288,2	288,2	289,8
	2016	290,4	291,5	293,1	295,6	297,6	300,1	300,7	302,3	306,2	310,9	315,9	322,6
	2017	324,9	328,8	336,1	341,4	345,7	351,1	356,7	362,7	368,2	371,4		
Kredi kartları (Milyar ₺)	2015	84,2	83,2	83,2	83,9	86,2	86,5	88,9	89,0	91,0	90,5	89,8	90,8
	2016	91,4	91,4	91,2	93,5	94,0	95,1	95,5	97,0	99,2	98,3	98,4	100,2
	2017	99,7	100,3	101,6	100,6	101,8	103,7	105,1	110,0	109,5	108,9		
San.ür.ende.değ. (%) (Arındırılmamış endekse göre)	2015	-2,2	0,8	4,8	3,8	0,3	6,7	1,3	8,2	-7,9	14,7	3,7	4,5
	2016	3,6	8,7	4,7	0,7	7,2	1,2	-8,4	2,8	-4,1	0,3	4,7	1,3
	2017	4,2	-1,7	2,5	6,0	4,1	-3,6	25,6	3,9	13,4			
San.ür.ende.değ. (%) (Arındırılmış endekse göre)	2015	-2,0	0,9	4,6	3,8	2,4	4,6	0,0	6,9	1,5	4,2	3,5	4,6
	2016	5,8	5,8	2,6	0,9	5,5	1,3	-4,3	2,0	-2,9	2,2	2,6	1,6
	2017	2,6	1,0	2,6	6,7	3,5	3,5	14,5	5,3	10,4			
Protestolu senet (Milyon ₺)	2015	794,7	712,8	680,5	714,5	664,8	757,9	984,6	776,8	914,8	902,0	947,0	1.230,3
	2016	942,0	739,9	815,5	881,7	883,5	916,2	1.247,6	995,0	1.096,9	1.032,6	1.134,6	1.602,6
	2017	1.297,8	906,9	892,2	1.033,9	926,2	929,9	1.093,3	1.019,1	1.135,7			
Dış borç öde. (Milyon $)	2015	915	492	3.566	929	475	356	761	434	903	300	329	589
	2016	1.287	491	2.146	675	568	415	576	449	2.712	585	498	581
	2017	701	2.092	691	744	679	419	2.813	536	1.284	795		

GSYH (% değişim) (2009 bazlı yeni seriye göre)

	2017	2016	2015	2014
Birinci çeyrek	5,2	4,8	3,6	8,7
İkinci çeyrek	5,1	4,9	7,2	2,9
Üçüncü çeyrek		-0,8	5,8	3,7
Dördüncü çeyrek		4,2	7,5	5,9
Yıllık		3,2	6,1	5,2

Fiyatlar (% değişim)

TÜFE	2017	2016
.Ekim	2,08	1,44
.On aylık	9,52	6,23
.Yıllık	11,90	7,16
.Yıllık ortalama	10,37	7,89

Yİ-ÜFE	2017	2016
.Ekim	1,71	0,84
.On aylık	11,66	4,66
.Yıllık	17,28	2,84
.Yıllık ortalama	14,47	3,83

Dış Ticaret (Milyon $)

	2017	2016	Değ.(%)
Eylül			
. İhracat	11.848	10.902	8,68
. İthalat	19.982	15.298	30,62
. Açık	-8.134	-4.396	85,03
.İhracat/ithalat (%)	59,3	71,3	
Ocak-Eylül			
. İhracat	115.132	104.166	10,53
. İthalat	168.961	146.265	15,52
. Açık	-53.829	-42.099	27,86
.İhracat/ithalat (%)	68,1	71,2	
Yıllık (Eylül itibarıyla)			
. İhracat	153.497	140.839	8,99
. İthalat	221.314	197.147	12,26
. Açık	-67.817	-56.308	20,44
.İhracat/ithalat (%)	69,4	71,4	

Cari İşlemler Dengesi (Milyon $) (Ocak-Eylül)

	2017	2016	Değ.(%)
Cari işlemler dengesi	-31.109	-24.482	27,1
Döviz geliri	159.991	143.824	11,2
. İhracat	121.716	109.757	10,9
. Seyahat	17.279	14.653	17,9
. Faiz	1.729	1.506	14,8
. Diğer	19.267	17.908	7,6
Döviz gideri	191.100	168.306	13,5
. İthalat	162.467	140.702	15,5
. Seyahat	3.569	3.957	-9,8
. Faiz	4.365	4.086	6,8
. Diğer	20.699	19.561	5,8
Cari işlemler dengesi (Milyon $ Eylül itibariyle yıllık)	-39.267	-32.058	22,5

Merkez Bankası Döviz Rezervi (Milyon $)

	03/11/17	04/11/16	Değişim (%)
TOPLAM	118.518	120.588	-1,72
.Döviz rezervi	96.317	103.810	-7,22
.Altın	22.201	16.778	32,32

Reel Kur Endeksi (2003=100) (TÜFE'ye göre)

Ekim 10	125,37	Ekim 14	103,24
Ekim 11	100,52	Ekim 15	93,70
Ekim 12	109,84	Ekim 16	98,30
Ekim 13	103,58	Ekim 17	87,96

Merkezi Yönetim Bütçesi (Milyon ₺) (Ocak-Ekim)

	2017	2016	Değ.(%)
. Gelir	509.442	447.850	13,75
. Harcama	544.403	459.990	18,35
. Denge	-34.961	-12.140	187,98
. Faiz dışı denge	15.161	32.444	-53,27

İç Borç Stoku (Milyar ₺)

	2017	2016	Değ.(%)
.Eylül	523,5	463,1	13,04

Yurtiçindekilerin Toplam ₺ Mevduatı (Bin ₺)

	03/11/17	04/11/16	Değ. (%)
Toplam	870.399.895	764.216.364	13,89
. Vadesiz	168.019.519	136.608.346	22,99
. Vadeli	702.380.376	627.608.018	11,91

Yurtiçi Yerleşiklere Ait DTH (Milyon $)

	03/11/17	04/11/16	Değ. (%)
. Toplam	147.804	136.587	8,21
. ABD Doları	97.674	84.871	15,09
. Euro (Dolar karşılığı)	43.430	45.451	-4,45
. Diğer dövizler (dolar karşılığı)	2.471	3.036	-18,61
. Kıymetli madenler depo hesapları (dolar karşılığı)	4.229	3.229	30,97

Mevduatın Vade Dağılımı (Bin ₺)

	27/10/17	28/10/16	Değ. (%)
a- ₺ mevduat	910.781.445	799.121.269	13,97
. Vadesiz ve yedi gün ihbarlı	187.599.768	144.346.072	29,97
. Bir ay vadeli	134.555.946	120.724.475	11,46
. Üç ay vadeli	509.975.573	467.084.772	9,18
. Altı ay vadeli	36.915.937	37.545.581	-1,68
. Bir yıla kadar ve daha uzun vadeli	41.734.221	29.420.369	41,85
b-Yabancı para mevduat	747.859.344	543.105.357	37,70
. Vadesiz ve yedi gün ihbarlı	148.194.698	104.968.825	41,18
. Bir ay vadeli	92.202.815	73.236.126	25,90
. Üç ay vadeli	374.008.593	263.276.879	42,06
. Altı ay vadeli	37.565.663	26.178.304	43,50
. Bir yıla kadar ve daha uzun vadeli	95.887.576	75.445.223	27,10

Mevduat Bankaları Kredileri (Bin ₺)

	03/11/17	04/11/16	Değ. (%)
Toplam	1.731.790.582	1.400.679.818	23,64
Yurtiçi krediler	1.711.858.523	1.388.139.895	23,32
.₺ krediler	1.228.538.441	984.656.933	24,77
.Yabancı para krediler	483.320.082	403.482.962	19,79
Yurtdışı krediler	19.932.059	12.539.923	58,95

Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları (Bin ₺)

	03/11/17	04/11/16	Değ.(%)
Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları	482.720.755	410.615.994	17,56
. Tüketici kredileri	372.682.457	312.102.626	19,41
Konut	175.872.386	146.733.767	19,86
Taşıt	5.870.405	5.635.689	4,16
Diğer	190.939.666	159.733.170	19,54
.Kredi kartları	110.038.298	98.513.368	11,70
Tasfiye olunacak			
. Tüketici kredileri	11.070.074	11.749.772	-5,78
. Kredi kartları	7.580.589	8.293.496	-8,60

Repo Hacmi (Bin ₺)

	03/11/17	03/11/16	Değ. (%)
. Müşterilerle yapılan	1.608.136	1.621.470	-0,82
. Mali kuruluşlar arasında yapılan	7.572.199	25.224.260	-69,98

Ağırlıklı Ortalama Mevduat Faiz Oranları (Eylül 2017)

TL mevduata uygulanan faiz (%)		ABD Doları mevduata uygulanan faiz (%)		Euro mevduata uygulanan faiz (%)	
. Bir aya kadar vadeli	11,06	. Bir aya kadar vadeli	2,09	. Bir aya kadar vadeli	1,02
. Üç aya kadar vadeli	13,03	. Üç aya kadar vadeli	3,30	. Üç aya kadar vadeli	1,48
. Altı aya kadar vadeli	13,42	. Altı aya kadar vadeli	3,39	. Altı aya kadar vadeli	1,53
. Bir yıla kadar vadeli	13,37	. Bir yıla kadar vadeli	3,06	. Bir yıla kadar vadeli	1,52

Para Arzı (Bin ₺)

	03/11/17	04/11/16	Değ. (%)
M1	424.846.691	344.656.373	23,27
DOLAŞIMDAKİ PARA	**122.716.598**	**113.346.239**	**8,27**
Dolaşıma Çıkan Banknot + Madeni Para	134.842.521	125.232.565	7,67
Banka Kasaları (-)	12.125.923	11.886.326	2,02
VADESİZ MEVDUAT (TL)	**170.667.165**	**139.222.033**	**22,59**
Mevduat Bankaları	156.225.632	128.451.130	21,62
Katılım Bankaları	14.429.861	10.757.530	34,14
TCMB	11.672	13.373	-12,72
VADESİZ MEVDUAT (YP)	**131.462.928**	**92.088.101**	**42,76**
Mevduat Bankaları	120.340.079	84.886.351	41,77
Katılım Bankaları	11.116.074	7.195.051	54,50
TCMB	6.775	6.699	1,13
M2	1.602.209.146	1.334.202.024	20,09
VADELİ MEVDUAT (TL)	**712.957.399**	**637.466.768**	**11,84**
Mevduat Bankaları	671.640.396	605.612.572	10,90
Katılım Bankaları	41.317.003	31.854.196	29,71
TCMB	-	-	
VADELİ MEVDUAT (YP)	**464.405.056**	**352.078.883**	**31,90**
Mevduat Bankaları	437.468.137	333.945.353	31,00
Katılım Bankaları	26.936.919	18.133.530	48,55
TCMB	-	-	
M3	1.653.773.543	1.377.815.274	20,03
REPO	**5.849.980**	**5.354.230**	**9,26**
PARA PİYASASI FONLARI (B TİPİ LİKİT FONLAR)	14.996.822	12.868.371	16,54
İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER	30.717.595	25.390.649	20,98

İşsizlik Verileri (Ağustos 2017 itibarıyla)

	Toplam	Erkek	Kadın
. 15 ve daha yukarı yaşta nüfus (Bin kişi)	60.002	29.707	30.295
. İşgücü (Bin kişi)	32.233	21.842	10.390
...İstihdam (Bin kişi)	28.828	20.001	8.827
...İşsiz (Bin kişi)	3.404	1.841	1.563
. İşsizlik oranı (%)	10,6	8,4	15,0
. Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,8	9,7	20,3
. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	20,6	16,8	27,7

Tüketici Güven Endeksi*

	Ekim 17	Eylül 17	Değ.(%)
Tüketici Güven Endeksi	67,3	68,7	-2,0
.Hanenin maddi durum beklentisi	87,0	89,6	-2,9
.Genel ekonomik durum beklentisi	90,4	94,7	-4,5
.İşsiz sayısı beklentisi (**)	70,9	70,5	0,6
.Tasarruf etme ihtimali	21,0	20,2	4,0

(*)Beklentiler gelecek 12 aylık dönem için sorgulanıyor.
(**)Söz konusu endeksin artması, işsiz sayısı beklentisinde azalışı, azalması ise işsiz sayısı beklentisinde artışı gösteriyor.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)

	2017	2016
.Ekim	79,7	77,9

Sanayi Üretimi Değişimi (%)

	Eylül 2017	Eylül 2016
.Arındırılmamış endekse göre (yıllık)	13,4	-4,1
.Takvim etkisinden arındırılmış endekse göre (yıllık)	10,4	-2,9
.Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endekse göre (bir önceki aya göre)	0,6	-3,9

Yatırım Teşvikleri Belgeleri (Milyon ₺) (Ocak-Eylül)

	2017	2016	Değ.(%)
.Enerji	21.431	20.812	3,0
.Hizmetler	23.597	35.551	-33,6
.İmalat	27.136	18.809	44,3
.Madencilik	1.885	3.584	-47,4
Toplam	74.049	78.756	-6,0

Şirket Kuruluşları (Ocak-Eylül)

	2017	2016	Değ. (%)
. Kurulan	53.137	48.051	10,58
. Kapanan	9.090	7.249	25,40

İnşaat Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi

Daire sayısı (Ocak-Haziran)	2017	2016	Değ.(%)
. Ruhsat	620,182	510,045	21.59
. Yapı kullanma izin belgesi	384,322	352,669	8.98

Protestolu Senetler (Ocak-Eylül)

	2017	2016	Değ.(%)
. Adet	704.069	752.105	-6,39
. Tutar (Bin TL)	9.234.872	8.518.298	8,41

Turist Sayısı

	2017	2016	Değ.(%)
Ocak-Eylül	26.060.503	20.246.828	28,71

Dış Borç Anapara ve Faiz Ödemesi (Milyon $) (Ocak-Ağustos)

	2017	2016	Değ.(%)
Toplam	10.754	9.903	8,59
. Kamu	10.635	9.642	10,30
. Merkez Bankası	119	261	-54,41

DIŞ BORÇ STOKU (Milyon $)

	2017 2.Ç.	2017 1.Ç.	2016	2015	2014
Türkiye brüt dış borç stoku (toplam)	432.352	412.375	404.890	395.862	401.728
Kısa vadeli	108.715	102.236	98.009	101.880	131.565
Uzun vadeli	323.637	310.139	306.881	293.982	270.163
Kamu sektörü (toplam)	129.348	123.060	119.839	113.144	117.687
Kısa vadeli	17.291	16.515	16.279	14.550	17.866
Uzun vadeli	112.057	106.545	103.560	98.594	99.821
TCMB (toplam)	806	809	821	1.327	2.484
Kısa vadeli	109	108	110	176	342
Uzun vadeli	697	701	711	1.151	2.142
Özel sektör (toplam)	302.198	288.154	283.799	281.611	281.641
Kısa vadeli	91.315	85.606	81.613	87.151	113.357
Uzun vadeli	210.883	202.548	202.186	194.460	168.284
ÖNCEKİ DÖNEME GÖRE FARK (Milyon Dolar)					
Türkiye brüt dış borç stoku (toplam)	19.977	7.485	9.029	-5.866	12.043
Kısa vadeli	6.479	4.227	-3.871	-29.685	1.274
Uzun vadeli	13.498	3.258	12.900	23.819	10.769
Kamu sektörü (toplam)	6.288	3.221	6.695	-4.542	1.742
Kısa vadeli	776	236	1.729	-3.316	261
Uzun vadeli	5.512	2.985	4.966	-1.226	1.481
TCMB (toplam)	-3	-12	-506	-1.156	-2.750
Kısa vadeli	1	-2	-66	-166	-491
Uzun vadeli	-4	-10	-440	-990	-2.259
Özel sektör (toplam)	14.044	4.354	2.188	-29	13.054
Kısa vadeli	5.709	3.993	-5.538	-26.206	1.504
Uzun vadeli	8.335	361	7.726	26.177	11.550
ÖNCEKİ DÖNEME GÖRE DEĞİŞİM (Yüzde)					
Türkiye brüt dış borç stoku (toplam)	4,84	1,85	2,28	-1,46	3,09
Kısa vadeli	6,34	4,31	-3,80	-22,56	0,98
Uzun vadeli	4,35	1,06	4,39	8,82	4,15
Kamu sektörü (toplam)	5,11	2,69	5,92	-3,86	1,50
Kısa vadeli	4,70	1,45	11,88	-18,56	1,48
Uzun vadeli	5,17	2,88	5,04	-1,23	1,51
TCMB (toplam)	-0,35	-1,45	-38,14	-46,56	-52,55
Kısa vadeli	0,93	-1,82	-37,50	-48,54	-58,94
Uzun vadeli	-0,54	-1,39	-38,24	-46,24	-51,34
Özel sektör (toplam)	4,87	1,53	0,78	-0,01	4,86
Kısa vadeli	6,67	4,89	-6,35	-23,12	1,34
Uzun vadeli	4,12	0,18	3,97	15,56	7,37